

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2026. № 3.

ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.144>

УДК 331.5:330.34(477)

Л. О. Алещенко,

доктор філософії з економіки, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7119-2922>

Д. Є. Таращук,

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти,

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7306-3019>

ГАЛУЗЕВІ СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

L. Aleschenko,

Doctor of Philosophy in Economics, Associate Professor of the Department of Hotel, Restaurant and Tourism Business,

Kherson State Agrarian and Economic University

D. Tarashchuk,

Graduate of the third educational and scientific level of higher education,

Kherson State Agrarian and Economic University

SECTORAL STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF THE UKRAINIAN LABOR MARKET: CURRENT STATE AND TRENDS IN THE PERIOD OF POST-WAR RECOVERY

У статті узагальнено наукові підходи до структурних трансформацій ринку праці, що охоплюють галузеві, територіальні та професійно-кваліфікаційні зрушення й посилюються впливом цифровізації та воєнних факторів, формуючи нову модель зайнятості. На основі методів індексного аналізу досліджено галузеві структурні трансформації ринку праці, які свідчать, що у 2021–2024 рр. структура зайнятості зазнала лише помірних змін, що означає відсутність глибокої структурної перебудови в умовах війни. У 2021–2024 рр. ринок праці України характеризувався відносною структурною стабільністю з окремими зрушеннями у напрямі зростання ролі цифрових та професійних видів діяльності. Подальший розвиток структурних змін потребує стимулювання інвестицій у високотехнологічні сектори, підтримки інноваційного підприємництва та активної політики розвитку людського капіталу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та збалансованості ринку праці.

The article examines the sectoral structural transformations of the labor market of Ukraine in the conditions of the war period and outlines the prospects for their development in the process of post-war economic recovery. It summarizes scientific and theoretical approaches to interpreting the concept of structural transformations of the labor market and defines them as complex multi-level changes in the internal structure of employment, covering sectoral, territorial and professional and qualification shifts. It is substantiated that modern transformation processes are formed under the influence of military, demographic, technological and institutional factors, as well as the digitalization of the economy.

Based on statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, an analysis of the dynamics of employment of employees in business entities by main types of economic activity in 2010–2024 was conducted. A significant reduction in the number of employees in the real sector of the economy, in particular in industry, agriculture and construction, as well as a gradual increase in the role of

the service sector, information and communication activities and professional activities, was established. It was determined that in the period 2021–2024 there was a general reduction in the number of employed workers due to the impact of military operations, migration processes and a decrease in economic activity.

To quantitatively assess the intensity of structural changes, index analysis methods were used, in particular, the coefficient of structural shifts and the integral coefficient of structural changes were calculated. The results obtained indicate that the intensity of structural transformations in the studied period was relatively low (integral coefficient - 0.0456), which confirms the preservation of the overall industry stability of employment even in war conditions. At the same time, some shifts were recorded in the direction of increasing the role of information and communication activities, professional and scientific services.

It is substantiated that the main structural changes in the labor market of Ukraine will occur in the post-war period and will be associated with the restoration of the real sector of the economy, the development of construction, the modernization of industry, the strengthening of the role of the defense-industrial complex and the further growth of high-tech and service activities. Key areas of state policy aimed at balancing the employment structure, developing human capital, and stimulating innovative economic growth have been identified.

Ключові слова: *ринок праці, структура зайнятості, трансформаційні процеси, економіка, галузі, державне регулювання .*

Keywords: *labor market, employment structure, transformation processes, economy, industries, government regulation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ. За період війни в Україні загострилися проблеми ринку праці, відбулися складні трансформації як на рівні окремих галузей і регіонів, так і у професійно-кваліфікаційній та інституціональній структурі зайнятості.

Тривалий період воєнних дій, постійні міграційні та мобілізаційні процеси значно обмежують пропозицію робочої сили, формують дефіцит кадрів за окремими професіями і видами діяльності, поглиблюють дисбаланси і створюють виклики розвитку даного ринку.

У 2025 р. ситуація на ринку праці дещо стабілізувалась: за даними Пенсійного фонду України чисельність найманих працівників з числа застрахованих осіб в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування у січні-листопаді 2025 р. не змінилася порівняно з 2024 р. і становила 10,3 млн осіб. Зросла у цей період на 40 тис. чисельність прийнятих на роботу працівників і становила 2,5 млн осіб. Водночас, чисельність звільнених працівників зменшилася на 66 тис. осіб до 2,4 млн осіб[1]. Що в цілому свідчить про зростання числа зайнятих осіб.

Ефективне функціонування ринку праці в надскладних умовах війни є запорукою стійкості економіки, збереження людського капіталу, а у післявоєнний період сприятиме відновленню і активізації ділової активності в країні на якісно новій основі. Проте, актуалізуються проблеми створення дієвих механізмів повернення біженців, працевлаштування внутрішньо-переміщених осіб, активізації підприємництва, удосконалення структури зайнятості населення на макро- і мікрорівні. Недостатньо висвітлена у наукових публікаціях і досліджена кількісна оцінка зайнятості і безробіття на основі розрахунку індексів структурних зрушень ринку праці України в умовах війни. Тому обрана тема є актуальною в аспекті визначення структурних змін за галузями і секторами економіки, поглиблює теоретичні і практичні підходи оцінки сучасного стану ринку і визначення перспектив розвитку у мирний час.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Ринок праці постійно перебуває у колі наукових досліджень і публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених. У статті Лібанової Е.М., Макарової О.В., Курило І.О. проведено аналіз критичного стану ринку праці України в умовах війни та визначено пріоритети повоєнного відновлення. Автори оцінюють

безпрецедентний дефіцит робочої сили внаслідок війни, зокрема масштабну руйнацію робочих місць, внутрішнє переміщення та масову міграцію працездатного населення за кордон. Акцентують увагу на поглибленні дисбалансу між попитом і пропозицією, структурних диспропорціях, дефіциті кадрів в окремих секторах та зростанні неформальної зайнятості. Післявоєнну відбудову прогнозують на основі активної політики зайнятості, стимулювання повернення мігрантів, адаптації освітніх програм під потреби ринку та створення умов для роботи вразливих груп, зокрема ветеранів і внутрішньо переміщених осіб [2, с. 7-24].

Антонюк В.П., оцінюючи втрати людського капіталу внаслідок війни, пріоритетним завданням соціально-економічної політики вважає збереження і нагромадження людського капіталу України. Пропонує ... “посилення організаційних заходів із збереження життя населення в контексті можливих воєнних загроз, модернізацію системи освіти і підготовки кадрів на основі європейських стандартів, розробку і впровадження комплексу заходів із стимулювання повернення вимушених зовнішніх мігрантів в Україну, які є необхідним ресурсом для відродження і модернізації економіки” [3, с. 20-33]

Немченко Т. А., Дивизинюк Б. М. наголошують, що перехідному періоду властиві інноваційні трансформації в сфері зайнятості, які не тільки створюють нові можливості для професійного розвитку, підвищення продуктивності та економічного зростання, а й породжують виклики, пов’язані із зникненням традиційних професій, поляризацією ринку праці та необхідністю адаптації робочої сили до нових умов функціонування цифрової економіки, зокрема: посилення цифрового розриву, нерівномірний доступ до цифрових технологій різних верств населення, вивільнення значної частини робочої сили [4, с. 5-18].

Куликов Г.О. розглядає цифровізацію економіки як інструмент інноваційної трансформації праці та зайнятості, внаслідок чого відбуваються: технологічні зміни на основі зростання потреб у цифрових і аналітичних здібностях працівників і поляризація зайнятості; організаційні зміни через

поширення дистанційної роботи та платформ, зміни традиційних графіків та просторових меж праці; інституційні зміни, при яких статус виконавця наближається до самозайнятості/ гіг-моделі і об'єктивно створює прогалини у соціальному захисті, оподаткуванні та гарантіях гідної праці [5].

У попередніх публікаціях одного з авторів даної статті визначено деструктивний вплив глибоких системних зрушень на ринок праці та потенціал позитивної трансформації, яка повинна стати основою економічного зростання, національної консолідації та післявоєнного розвитку. Стратегічні пріоритети державної політики мають бути спрямовані на формування динамічного, цифрового та соціально орієнтованого ринку праці [6, с. 121-128].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ). Метою статті є комплексне відображення і наукове обґрунтування проведеного аналітичного дослідження структурних трансформацій на ринку праці на рівні окремих секторів і галузей та визначення тенденцій змін у післявоєнний період.

Для реалізації мети поставлені і реалізовані наступні завдання: систематизовано науково-теоретичні і методичні підходи до визначення структурних трансформацій на ринку праці; проведено аналіз поточного стану зайнятості населення за основними галузями економіки; досліджено структурні зміни і трансформаційні зрушення; обґрунтовано напрями змін у післявоєнній відбудові країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ. Визначення категорії «структурні трансформації ринку праці» в сучасній економічній науці знаходять трактування в різних аспектах, що зумовлено складними механізмами і специфічними особливостями даного виду ринку. Трансформацію ринку праці науковці характеризують як комплексні зміни внутрішньої будови ринку праці, що охоплюють галузеві, професійно-кваліфікаційні та територіальні зрушення, а також зміну пропорцій

кон'юнктури ринку робочої сили, що формує нові якісні характеристики зайнятості (табл. 1).

Таблиця 1. Науково-теоретичні підходи до визначення структурних трансформацій ринку праці

Автори, видання	Наукове трактування структурних трансформацій ринку праці
Ільїч Л.М., Акіліна О.В. [7, с. 274-275].	Структурними вважають зміни пропорцій внутрішньої будови ринку праці (попиту і пропозиції робочої сили), що зумовлюють появу нових якісних характеристик. Структурні розбіжності відображають відмінності у внутрішній будові однотипних об'єктів у різних територіях або періодах (зокрема у віковій, освітньо-професійній структурі зайнятих і безробітних). Проблемою статистичного аналізу структурних змін вважають складність їх кількісного вимірювання та інтерпретації.
Лібанова Е. М., Макарова О. В., Курило І. О. [2]	Автори пов'язують галузеву трансформацію ринку праці із модернізаційними змінами в економіці, які зумовлюють зміну структури зайнятості населення та появу нових форм організації праці, що відповідають інноваційній моделі розвитку економіки.
Антонюк В.П. [3, с. 20-33].	Розглядає можливості радикальної структурної і технологічної трансформації економіки країни лише в разі збереження й розвитку людського капіталу, який є ключовим ресурсом будь-яких інноваційних змін.
Немченко Т. А., Дивизинюк Б. М. [4, с. 5-18].	Сучасні глибокі трансформації соціально-трудових відносин, які кардинально змінюють ринок праці та зумовлюють перегляд традиційних моделей зайнятості, автори пов'язують із впливом цифровізації, глобалізації та інноваційного розвитку. Відбувається активне впровадження нестандартних форматів трудової діяльності: дистанційна робота, платформна зайнятість, гнучкі графіки та багатосторонні трудові відносини. Дані зміни потребують забезпечення системного підходу до формування підґрунтя для гідної праці за рахунок врахування інноваційних трендів розвитку соціально-трудових відносин та зайнятості в цифровій економіці.
Куликов Г. О. [5]	Вважає, що інноваційні (трансформаційні) зміни на ринку праці зумовлені цифровізацією перетворення змісту праці, форм зайнятості та вимог до навичок, що проявляються в автоматизації рутинних операцій, поширенні дистанційної й платформної роботи та зміні правового статусу й умов зайнятості працівників.

Сучасні дослідження акцентують увагу на зростанні ролі інноваційних чинників - цифровізації, глобалізації та технологічних змін, які трансформують зміст праці, формати зайнятості та вимоги до

компетентностей. Отже, структурні трансформації ринку праці доцільно трактувати як системні, багаторівневі зміни, що виникають під впливом воєнних, технологічних і соціально-економічних факторів та визначають нову конфігурацію зайнятості.

Серед основних типів структурних трансформацій на ринку праці виділяють: галузеву (зміна секторної і галузевої структури зайнятості); професійно-кваліфікаційну; територіальну (регіональна концентрація); інституційну; гендерну та вікову.

Ільїч Л.М., Акіліна О.В. представляють модель аналізу структурних зрушень на ринку праці, яка базується на статистичній методології, і адаптована до розв'язання завдань вимірювання трансформацій структури, їхнього масштабу, маси, концентрації, ефективності, дає змогу оцінити пропорції структурних змін, характер їхньої спрямованості, швидкість, інтенсивність та якість, здійснити порівняльний аналіз швидкості й інтенсивності структурних зрушень у сукупності за різні періоди часу, дослідити розбіжності структур у просторі та часі. В цілому підібрана система показників дає змогу відтворити цілісну картину структурних зрушень на ринку праці [7, с. 274-275].

Методичним інструментарієм проведених досліджень галузевих трансформацій на ринку праці стали аналіз динаміки чисельності зайнятих працівників у всіх суб'єктів економіки, розрахунок індикаторів (індексів) галузевої структури зайнятості за видами економічної діяльності на основі даних офіційної статистики [8].

Слід зазначити, що інформація про стан ринку праці відображається на сайті Державної служби статистики у розділі «Зайнятість та безробіття населення», який містить офіційні випуски та публікації щодо цих основних показників ринку праці. Проте, з початку війни регулярні звіти про зайнятість і безробіття були тимчасово призупинені або перенесені. Тому, через обмеження даних, для розрахунку показників використано інформацію про зайнятих працівників у бюлетені «Кількість зайнятих працівників у

суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2010-2024 роки» у розділі «Діяльність підприємств» [8].

Графік відображає динаміку скорочення загальної чисельності працівників за період 2010-2024 рр. і масштаби впливу війни на діяльність суб'єктів господарювання (рис. 1).

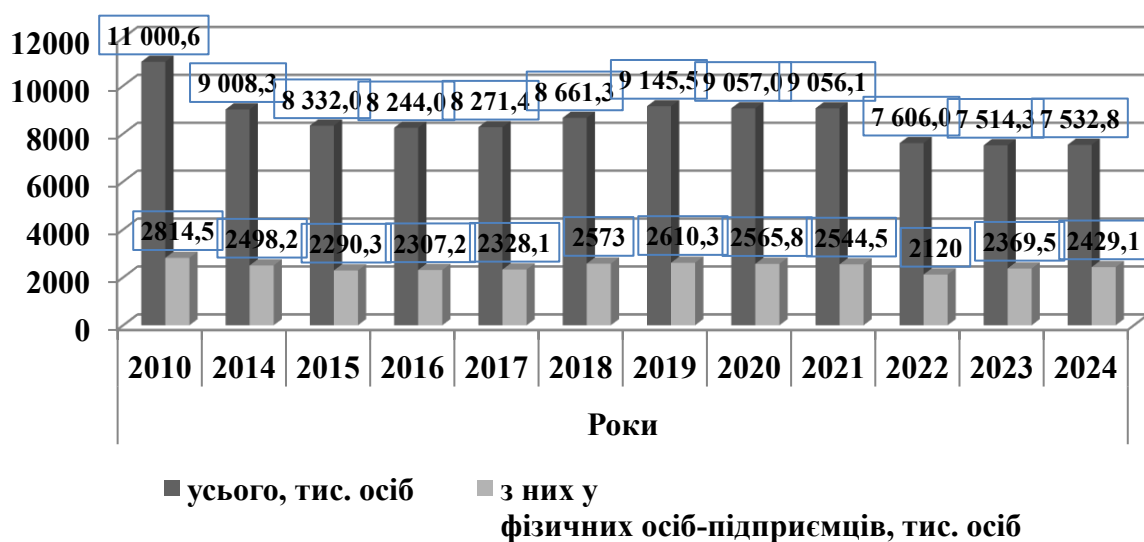

Рис. 1. Динаміка зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, тис. осіб.

**Побудовано авторами за даними [8].*

У перший рік війни у всіх галузях економіки (крім діяльності бюджетних установ) кількість зайнятих працівників скоротилася від 9 056,1 тис. до 7 606,0 тис. осіб. Загальне скорочення становило 1 450,1 тис. працівників, або 16,0 %. Проте, приріст числа зайнятих у період війни відзначено вже у 2024 р. - 18,5 тис. осіб (0,24 %). Про стабілізацію ситуації на ринку праці у 2025 р. свідчать і дані Пенсійного фонду, наведені вище.

Поточний стан ринку праці України в умовах війни характеризується зниженням рівня економічної активності населення, зростанням відкритого та прихованого безробіття, значними структурними диспропорціями між секторами і галузями економіки.

Аналіз секторального підходу до оцінки трансформацій на ринку праці свідчить, що у передвоєнний період (2010-2021 рр.) відбулося падіння зайнятості у реальному секторі економіки, зокрема у сільському, лісовому і рибному господарстві на 235,6 тис. осіб (на 29,0%); у промисловості – на 1124,7 тис. осіб (на 34,2 %); у будівництві – на 174,2 тис. осіб (на 33,2 %). Відбулися і суттєві структурні зрушення - якщо у 2010 р. в реальному секторі було зайнято 42,06 % працівників, то у 2021 р. – лише 34,15 % (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка і структура зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в Україні, тис. осіб

Сектори і галузі економіки	Роки						Зміни у структурі, %	
	2010		2021		2024		2021 р. до 2010 р.	2024 р. до 2010 р.
	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%		
А Сільське господарство	811,7	7,38	576,1	6,36	486,0	6,45	-1,02	-0,93
В+С+D+E Промисловість	3291,9	29,92	2167,2	23,93	1647,5	21,87	-5,97	-8,03
F Будівництво	524,0	4,76	349,8	3,86	239,1	3,17	-0,9	-1,59
G Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2961,0	26,92	2337,4	25,81	1988,9	26,40	-1,11	-0,52
Н Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1133,0	10,30	853,6	9,42	684,9	9,09	-0,88	-1,21
I Тимчасове розміщення й організація харчування	249,4	2,27	250,5	2,77	216,2	2,87	0,5	0,60
Ж Інформація та телекомунікації	284,5	2,59	437,1	4,83	430,7	5,72	2,24	3,13
Інші сфери послуг	1745,2	15,86	2084,4	23,02	1839,5	24,43	7,12	8,53
Всього	11000,6	100,0	9056,1	100,0	7532,8	100,0	-	-

* Дані наведено без урахування результатів діяльності бюджетних установ, за 2014–2021 роки без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; дані за 2022–2024 роки наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Систематизовано та розраховано авторами за [8].

Підвищилася для працівників привабливість сектору J Інформація та телекомунікації, в якому число зайнятих зросло від 284,5 до 437,1 тис. працівників, або на 53,6 %. В інших сферах послуг – від 1745,2 тис. осіб до 2084,4 тис. осіб – на 19,4 %. Тобто у довоєнний період відбулися суттєві структурні зміни у секторах економіки на користь сфери послуг.

У період війни 2021-2024 рр. причиною зниження числа зайнятих працівників і зміни структури зайнятості стали: окупація значних територій, міграція населення за кордон, внутрішні переміщення, зростання структурного і циклічного безробіття, обмеження і припинення діяльності суб'єктів підприємництва. Загальне скорочення числа зайнятих 1523,3 тис. осіб (16,8 %), з яких у реальному секторі – 720,5 тис. працівників. У підсумку частка сільського господарства, промисловості і будівництва зменшилася на 10,55 %, а сфери послуг (без транспорту і торгівлі) зросла на 12,26 %. 2024 р. характеризується наступною структурою зайнятості (рис. 2).

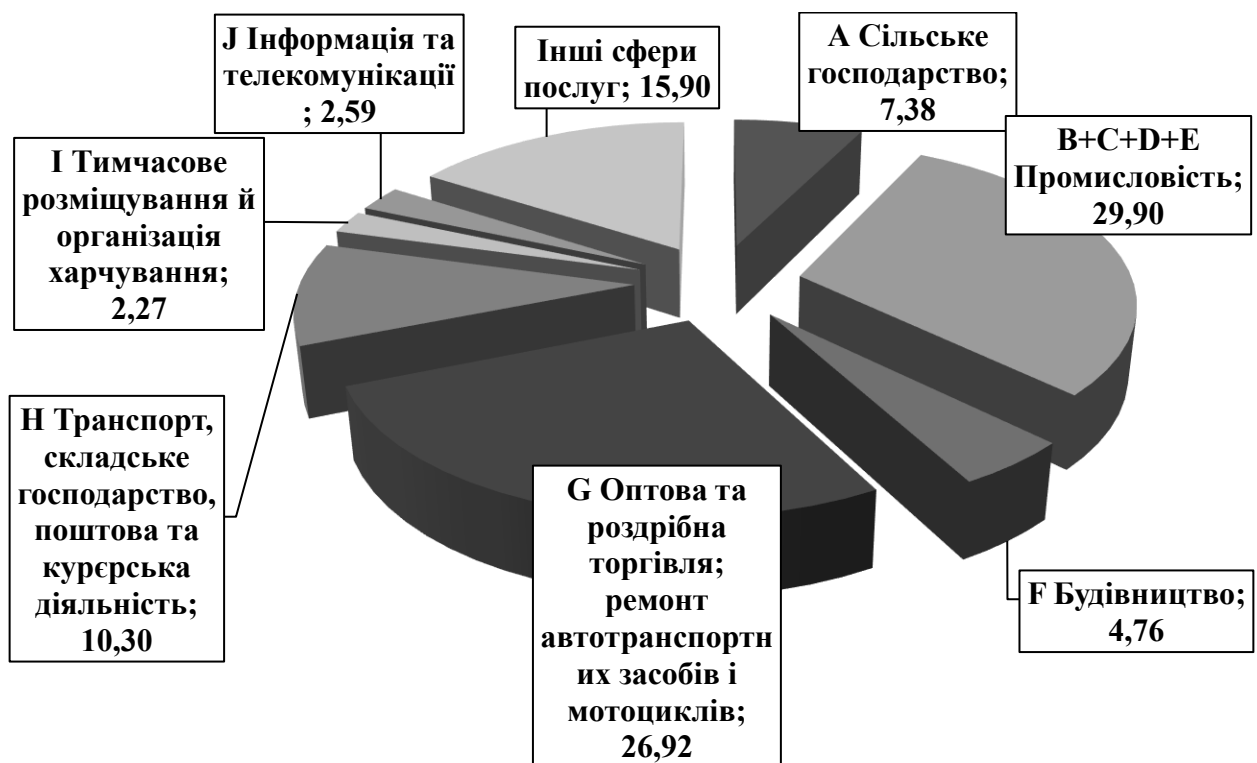

Рис. 2. Структура зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2024 р., %

Побудовано авторами за [8].

Відповідно до мети дослідження галузевої перебудови використано методи поглибленого індексного аналізу з більш деталізованою структурою економіки, до якої увійшли 14 галузей за секціями і розділами відповідно КВЕД-2010. Слід враховувати, що чим більше галузей, тим вищою буде чутливість індексів, значення набуватиме більшого числа, проте при порівнянні з іншими дослідженнями, необхідно враховувати відмінності в обраних об'єктах. Вибір індикаторів обумовлений наявною інформаційною базою для аналізу: для порівняння структури зайнятості обрано 2021 р. і 2024 р., 14 основних галузей економіки, за якими проведено розрахунки змін у структурі: коефіцієнт структурних зрушень та інтегральний коефіцієнт структурних змін.

З поняттями маси й швидкості структурних зрушень на ринку праці тісно пов'язаний показник їхньої інтенсивності, що характеризує взаємозалежність сукупного попиту на робочу силу і швидкості його зміни в часі. Коефіцієнт структурних зрушень (індекс маси структурних змін) використовується для оцінки загальної інтенсивності змін у структурі зайнятості.

$$Ksz = \frac{1}{2} \sum (di_t - di_{t-1}), \text{ де} \quad (1)$$

di_t - частка i -тої галузі у періоді t , i змінюється від 1 до n ; di_{t-1} - відповідна частка у базовому періоді; n - кількість структурних елементів [7, с. 285-286].

Якщо коефіцієнт структурних зрушень наближається до 0, структура економіки є стабільною, а при його зростанні посилюються трансформаційні процеси. Коефіцієнт набуває значення від 0 до 1 або від 1 до 100 %. Розрахована сума абсолютних відхилень у структурі зайнятості за галузями становить 7,3, відповідно $Ksz = 3,65$ %. Отримане значення коефіцієнта означає, що за аналізований період відбувся перерозподіл саме такої частки

загальної зайнятості між секторами. Якщо Ksz перебуває в діапазоні 0 - 5%, то відбулися слабкі структурні зміни; 5–15% - помірні зміни; понад 15% - значні структурні трансформації. Отже, структурні зміни за період 2021–2024 рр. є слабкими, досить низької інтенсивності.

Для оцінки значущості структурних відмінностей у відносному вираженні в міжнародній аналітичній практиці широко застосовуються інтегральний індекс К. Гатьєва, який враховує чисельність сукупності та кількість виділених груп в загальному обсязі досліджуваної ознаки. За допомогою даного показника оцінюється динаміка зміни структури, він має більш досконалі аналітичні властивості порівняно з лінійним та середньоквадратичним коефіцієнтами.

$$K_G = \sqrt{\frac{\sum (d_{ij} - d_{ij-1})^2}{\sum d_{ij}^2 + \sum d_{ij-1}^2}}, \text{ де} \quad (2)$$

- d_{i0} - частка i -го елемента структури в базисному періоді; d_{i1} - частка в звітному періоді; n - кількість структурних компонентів [7, с. 288-289].

Індекс набуває значень від 0 до 1. При його значенні 0-0,05 відбуваються слабкі зрушення; 0,05-0,15 – помірні; 0,15-0,30 – суттєві; більше 0,30 - глибокі структурні трансформації. На відміну від першого коефіцієнта структурних зрушень, індекс структурної перебудови зайнятості враховує квадрати відхилень, більш чутливо реагує на значні структурні зміни і коректніше порівнює періоди. Даний індекс є більш стабільним при великій кількості галузей, ніж простий коефіцієнт структурних зрушень, оскільки враховує квадрати відхилень і масштаб структури.

Таблиця 3. Розрахунок інтегрального коефіцієнту структурних змін

Показники	Дані розрахунку		
Сума квадратів відхилень	$\sum(\Delta d)^2=4,39$		
Сума квадратів часток	$\sum d^2_{2021}=1053,58$	$\sum d^2_{2024}=1057,62$	Разом=2111,20
Інтегральний коефіцієнт структурних змін	$K_G = \sqrt{\frac{4,39}{2111,20}} =$ $\sqrt{0,00208} = 0,0456$		

**Розраховано авторами.*

Таким чином, визначено, що інтегральний коефіцієнт структурних змін набуває значення 0,0456 (або 4,56%). Це підтверджує, що за період 2021-2024 рр. не відбулося значних структурних змін у зайнятості населення України. Основні зміни відбулися у галузях:

С Переробна промисловість -1,5 в. п.;

Г Будівництво -0,7 в. п.;

Г Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів, мотоциклів +0,6 в. п.;

І Інформація та телекомунікації +0,6 в. п.;

М Професійна, наукова та технічна діяльність +0,7 в. п.

Отже, структура зайнятості загалом залишалася відносно стабільною. Найбільш відчутні зміни відбулися у переробній промисловості, де частка зайнятих скоротилася на 1,5 в. п., що свідчить про зниження виробничої активності та структурні втрати у промисловому секторі. Також зменшилася частка зайнятих у будівництві (-0,7 в. п.) та добувній промисловості (-0,6 в. п.), що відображає загальне уповільнення інвестиційної та виробничої діяльності.

Водночас простежується зростання частки зайнятих у сфері інформації та телекомунікацій (+0,7 в. п.) та професійній, науковій і технічній діяльності (+0,7 в. п.). Збільшення зайнятості в цих видах діяльності свідчить про поступове посилення ролі інтелектуального та цифрового сегментів економіки, що відповідає глобальним тенденціям розвитку

постіндустріального суспільства. Помірне зростання також зафіксовано у сфері торгівлі (+0,6 в. п.) та тимчасового розміщування й організації харчування (+0,3 в. п.), що може бути пов'язано з адаптаційними процесами бізнесу до нових економічних умов.

Слід відзначити, що структура зайнятості характеризується значною концентрацією у сфері оптової та роздрібної торгівлі (понад чверть усіх зайнятих), що зберігає провідну позицію у галузевому розподілі праці. Водночас частка високотехнологічних та наукоємних видів діяльності залишається відносно невисокою, що свідчить про необхідність подальшої структурної модернізації економіки.

Проведені дослідження дозволили обґрунтувати основні групи чинників, які впливатимуть на галузеву трансформацію зайнятості у післявоєнний період, зокрема галузево-регіональні; демографічні, технологічні, інституційні.

Прискорене відновлення реального сектору економіки у післявоєнний період об'єктивно зумовить зростання зайнятості у реальному секторі, який зазнав найбільших втрат у 2010–2024 рр. У будівництві в короткостроковому періоді зростання зайнятості відбуватиметься на основі реалізації масштабних проєктів і програм відбудови виробничої і соціальної інфраструктури; реконструкції енергетичної системи і промислових об'єктів; відновлення житла населення. Протягом 5-10 річного післявоєнного періоду прогнозується зростання зайнятості на рівні 1-3 %, зокрема зросте попит на робітничі і інженерні професії сфери будівництва. Тому роль закладів професійної, вищої і фахової передвищої освіти у підготовці відповідних фахівців за професійно-кваліфікаційними групами та служб зайнятості у програмах перепідготовки кадрів значно посилюється і викликає необхідність фінансового забезпечення.

Складні структурні зрушення чекають промисловість, зокрема: активне відновлення і розвиток переробних галузей у світлі євро інтеграційних і глобальних процесів; посилення воєнно-промислового комплексу на основі

розвитку нових напрямів та модернізації діючих оборонних підприємств; негативна динаміка прогнозується у морально застарілих галузях, які втрачають свої позиції на ринку. В цілому частка промисловості у структурі зайнятості буде скорочуватись через підвищення технологічного рівня виробничих процесів, оптимізації робочих місць відповідно до інноваційних технологічних рішень, підвищення продуктивності праці.

Подальше зростання ролі оборонно-промислового комплексу спонукатиме попит на інженерні і технологічні професії, зайнятість у сфері безпеки і оборони, зокрема в галузях виробництва дронів, електроніки, ракетобудування

У довгостроковому періоді відбуватимуться структурні трансформації у напрямі розвитку сфери послуг, основи яких були закладені у передвоєнний період, а війна суттєво поглибила і прискорила ці процеси. Зокрема дистанційні форми роботи, освітні і професійні послуги, фінансові та бізнес-процеси на основі діджиталізації сприятимуть зростанню зайнятості у сервісній економіці.

Об'єктивною реальністю післявоєнного періоду буде поповнення пропозиції на ринку праці після демобілізації значної частини військовослужбовців. Це вимагатиме: програм перекваліфікації; психологічної адаптації; стимулювання підприємництва ветеранів. Працевлаштування ВПО та осіб з інвалідністю є також нагальною проблемою на сучасному етапі, а у післявоєнний період відбуватимуться подальші трансформації моделей зайнятості на основі дистанційних та інклюзивних форм, розвитку соціального підприємництва, залучення органів місцевого самоврядування і виконавчої влади, бізнес-асоціацій до вирішення регіональних проблем у даному сегменті ринку праці.

Міграційний фактор повернення частини трудових мігрантів посилить конкуренцію за робочі місця; забезпечить відновлення людського капіталу з новими компетентностями; підвищить вимоги до умов і стандартів праці відповідно до отриманого досвіду у європейських країнах. Слід також

відзначити, що в даній категорії майбутньої робочої сили значна частина тривалий період часу не працювала, отримуючи допомогу від урядів європейських країн, займалася доглядом за дітьми, вивченням мову. Тому необхідно у період їх адаптації створити певні умови не тільки для забезпечення матеріального благополуччя, а й набуття нових професійних навиків, підвищення кваліфікації, навчання саме тим професіям, які потребує економіка країни у цей надскладний період.

Отже, у середньостроковій перспективі очікувана модель структури зайнятості включає:

- відновлення частки реального сектору на основі розвитку промисловості і будівництва;
- збільшення частки сфери послуг;
- зростання зайнятості у високотехнологічних сферах економіки;
- поляризацію ринку праці (висококваліфіковані vs. низькокваліфіковані сегменти).

Ефективність післявоєнної трансформації залежатиме від узгодженості державної політики зайнятості, інвестиційної активності бізнесу та здатності системи освіти адаптуватися до нової структури попиту на робочу силу. Об'єктивно з розвитком інформаційного суспільства будуть поширюватись нестандартні форми зайнятості - дистанційна, тимчасова, самозайнятість. Необхідно також забезпечити легалізацію нестандартних форм зайнятості населення.

Державне регулювання галузевих трансформацій на ринку праці у післявоєнний період повинні набути нового змісту та враховувати комплексний вплив економічних, соціальних, демографічних та інших чинників. Вплив держави на галузеву структуру зайнятості повинен бути спрямований на зменшення негативних наслідків війни, загроз і обмежень на стан ринку робочої сили. З іншого боку, у період війни закладено потенційні переваги трансформації всієї економічної системи, внаслідок якої відмирають нежиттєздатні комплекси, а роль сучасних інноваційних видів

економічної діяльності, які відповідають вимогам часу і здатні забезпечити зростання ефективності використання трудового потенціалу країни, зростає. Необхідно підвищити якісні показники праці і соціально-трудова відносин, зменшити рівень безробіття і дисбаланс у професійно-кваліфікаційних вимогах роботодавців і рівня підготовки потенційних працівників.

Важливою умовою регулювання ринку праці у післявоєнний період є подолання корупції, забезпечення прозорих фінансових потоків в державних виконавчих органах влади та органах місцевого самоврядування при розподілі коштів державної підтримки підприємців, безробітних, вразливих груп населення.

Макроекономічне регулювання ринку праці і концепції ефективної зайнятості мають враховувати особливості кожного регіону і поєднувати зусилля з регіональним рівнем управління. Цільові заходи стимулювання економічної активності населення і бізнесу, раціональні структурні зміни в галузях і сферах економічної діяльності повинні бути пріоритетами соціально-економічного розвитку кожного регіону.

Внаслідок суттєвих змін в економіці країни загострюється структурне безробіття. Сьогодні за багатьма професіями спостерігається дефіцит кадрів, водночас наявні шукачі роботи не володіють необхідними вміннями та навичками. Ситуація ускладнюється у регіональному розрізі. Найбільший дефіцит кадрів спостерігається серед кваліфікованих робітників. У регіональному розрізі, чисельність звільнених працівників перевищує чисельність прийнятих у регіонах, де ведуться бойові дії, найбільш суттєво – в Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій та Харківській областях [1].

На основі виявлених структурних тенденцій доцільно реалізувати наступні інституційні пріоритети державної політики (табл. 4).

Таблиця 4. Пріоритети державної політики зайнятості в Україні

Види державної політики	Заходи
Активна промислова політика	- підтримка локалізації виробництва; - розвиток кластерів відбудови; - стимулювання інноваційно-індустріальних парків.
Збалансування освіти і ринку праці	- прогнозування потреб у професіях; - розвиток дуальної освіти; - STEM-напрями.
Політика розвитку людського капіталу	- впровадження масових програм підвищення і перекваліфікації; - підтримка безперервного навчання; - поширення цифрових навичок для всіх вікових груп.
Регіональна політика зайнятості	- відновлення балансу на ринках праці деокупованих територій; - створення спеціальних режимів зайнятості; - підтримка малого і середнього бізнесу.

**Систематизовано авторами за [5-7].*

Державні інвестиції повинні підтримувати не тільки відновлення матеріально-технічної бази підприємств, які постраждали внаслідок руйнувань, а, в першу чергу, впровадження інноваційних технологій у пріоритетні галузі і сфери економіки. Необхідно розробити довгострокові програми і формувати високоефективний механізм стимулювання підприємницької діяльності, створити обґрунтовану систему податкових пільг для релокованих підприємств, постраждалих в зонах бойових дій, підтримувати їх діяльність відповідною кредитною політикою.

Таким чином, післявоєнна модель зайнятості України формуватиметься як змішана постіндустріальна структура, у якій поєднуюватимуться індустріальне відновлення, цифрова трансформація галузей, інституційна євроінтеграція. Ключовим викликом стане забезпечення збалансованості між:

- відновленням реального сектору,
- розвитком високотехнологічної зайнятості,
- соціальною інклюзивністю ринку праці.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ.

Аналіз структурних змін зайнятості є важливим інструментом оцінки трансформаційних процесів на ринку праці, оскільки дозволяє виявити перерозподіл трудових ресурсів між видами економічної діяльності та визначити напрями структурної модернізації економіки. Для кількісної оцінки інтенсивності змін було використано коефіцієнт структурних зрушень та коефіцієнт структурної перебудови зайнятості, які розраховані на основі питомої ваги галузей у структурі зайнятих працівників за 2021 та 2024 роки. Результати розрахунків показали, що коефіцієнт структурних зрушень становить 3,65%, а інтегральний коефіцієнт структурних змін - 0,0456 (4,56%). Отримані значення свідчать про низьку інтенсивність структурних змін у зайнятості протягом досліджуваного періоду. Таким чином, незважаючи на складні соціально-економічні умови функціонування економіки, загальна галузева структура зайнятості залишалася відносно стабільною.

Отримані результати дослідження свідчать, що війна не призвела до глибокої структурної перебудови зайнятості, але створила передумови для її реалізації у післявоєнний період. Низьке значення індексу структурної перебудови зайнятості підтверджує, що відхилення у структурі були незначними та не носили характеру глибокої структурної трансформації. Це означає, що зміни відбувалися переважно в межах існуючої галузевої моделі, без радикального перерозподілу трудових ресурсів між секторами. Основні трансформації відбуватимуться через відбудову економіки, технологічну модернізацію та демографічні зрушення.

В умовах глибоких соціально-економічних зрушень під час війни і у післявоєнний період особливої ваги набувають структурні трансформації ринку праці як інструмент реалізації державної політики зайнятості. Саме через зміну галузевих, професійно-кваліфікаційних та територіальних пропорцій забезпечується досягнення стратегічної мети державного

регулювання - встановлення збалансованості між попитом і пропозицією праці у кількісному та якісному вимірах. Структурна перебудова сприяє оновленню компетентнісної структури робочої сили, підвищенню якості трудового потенціалу та формуванню передумов для зростання продуктивності праці. В післявоєнний період для України структурні трансформації ринку праці стають ключовим чинником економічного відновлення, оскільки забезпечують перерозподіл трудових ресурсів у пріоритетні сектори, підтримку інноваційного розвитку та формування стійкої моделі зайнятості в цілому в країні і у кожному регіоні.

Програми розвитку ринку праці на регіональному рівні передбачають зниження безробіття, регулювання ефективної зайнятості, соціальний захист вразливих груп населення (ветеранів, ВПО, молоді, жінок), професійне навчання і підвищення кваліфікації безробітних, підтримку самозайнятості і нових видів діяльності. Нині важливого значення на всіх рівнях регулювання ринку праці набуває розробка цільових програм підтримки зайнятості соціально незахищених верств населення, зокрема підвищення рівня зайнятості ветеранів і людей з інвалідністю шляхом їхньої професійної реабілітації, бронювання робочих місць з наданням податкових та інших пільг підприємцям.

Посилення регіональної асиметрії зайнятості обумовлено активними воєнними діями у прикордонних з РФ регіонах. Ці питання виступають перспективою подальших досліджень і потребують більш глибокого наукового аналізу, формування адаптованих до кожного регіону підходів у забезпеченні співпраці державних органів влади, місцевих органів самоврядування і громад.

Література

1. Основні тренди ринку праці у 2025 році. Державна служба зайнятості. Аналітична інформація та статистика. URL: <https://dcz.gov.ua/stat/stattrend> (дата звернення 12.01.2026).

2. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки (колективна монографія) / [Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін.]; за ред. Е.М.Лібанової. К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. 320 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

3. Антонюк В.П. Втрати людського капіталу внаслідок війни як загроза по-воєнній модернізації економіки України. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 20-33. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2022-08-2/2022-08-2> (дата звернення 12.01.2026).

4. Немченко Т. А., Дивизинюк Б. М. Аспекти інноваційної трансформації змісту праці та зайнятості під впливом цифровізації економіки. *Академічні візії*. 2025. Вип. 41. С. 5–18. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1823/1686> (дата звернення: 09.01.2026).

5. Куликов Г. О. Цифровізація економіки та майбутнє праці: наслідки інноваційної трансформації зайнятості в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип 79. С. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6730/6669> (дата звернення 12.01.2026).

6. Нікітенко, К.С., Тарашук, Д.Є. Трансформація ринку праці України в умовах поствоєнного перезавантаження. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. Вип. 24. С. 121-128. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/661/628> (дата звернення 12.02.2026).

7. Ільїч Л.М., Акіліна О.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. К.: Київський ун-т ім. Бориса Грінченка, 2020. 952 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33738/1/Akilina_L_Illich_EP_pidruch_FITU.pdf (дата звернення 10.01.2026).

8. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності.. Державна служба статистики України. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications?f%5B0%5D=publications_topics%3A185 (дата звернення 05.02.2026).

References

1. State Employment Service (2005), “Main Labor Market Trends in 2025”, available at: <https://dcz.gov.ua/stat/stattrend> (Accessed 12.01.2026).
2. Libanova, E.M., Makarova, O.V. and Kurylo, I.O. (2012), *Liuds'kyj rozvytok v Ukraini: sotsial'ni ta demohrafichni chynnyky modernizatsii natsional'noi ekonomiky* [Human development in Ukraine: social and demographic factors of modernization of the national economy], *In-t demohrafii ta sotsial'nykh doslidzen' im. M.V.Ptukhy NAN Ukrainy*, Kyiv, Ukraine, available at: https://idss.org.ua/monografii/Lud_Rozv_2012.pdf (data zvernennia: 10.01.2026).
3. Antoniuk, V.P. (2022), “Losses of human capital due to the war as a threat to the post-war modernization of Ukraine’s economy”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 8, pp. 20-33, available at: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2022-08-2/2022-08-2> (Accessed 12.01.2026).
4. Nemchenko, T. A. and Dyvyzyniuk, B. M. (2025), “Aspects of innovative transformation of the content of work and employment under the influence of digitalization of the economy”, *Akademichni vizii*, vol. 41, pp. 5–18, available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1823/1686> (Accessed 09.01.2026).
5. Kulykov, H. O. (2025), “Digitalization of the economy and the future of work: consequences of innovative transformation of employment in Ukraine”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 79, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6730/6669> (Accessed 12.01.2026).

6. Nikitenko, K.C. and Taraschuk, D.Ye. (2025), “Transformation of the Ukrainian labor market in the conditions of post-war reset”, *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Seriia: Ekonomika*, vol. 24, pp. 121-128, available at: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/661/628> (Accessed 12.02.2026).
7. Il'ich, L.M. and Akilina, O.V. (2020), *Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny [Labor Economics and Social and Labor Relations]*, Kyivs'kyj un-t im. Borysa Hrinchenka, , Kyiv, Ukraine, available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33738/1/Akilina_L_Illich_EP_pidruch_FITU.pdf (Accessed 10.01.2026).
8. State Statistics Service of Ukraine (2026), “ Number of employees in business entities by type of economic activity”, available at: https://stat.gov.ua/uk/publications?f%5B0%5D=publications_topics%3A185 (Accessed 05.02.2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 06. 03.26

Прорецензовано / Revised: 13.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26